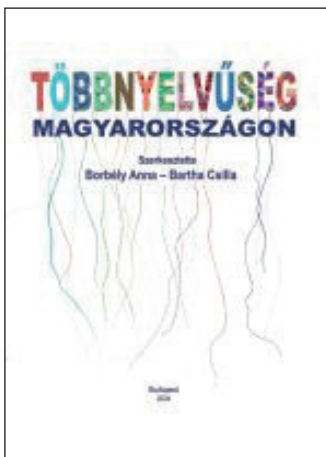


**Borbély Anna – Bartha Csilla (szerk.)**

## **Többynyelvűség Magyarországon. Szociolingvisztikai vizsgálatok nemzetiségekről (Karmacsai Zoltán)**

HUN–REN NYELVTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT. BUDAPEST. 534 OLDAL

### **Nyelvi helyzetkép a magyarországi nemzetiségekről**



Borbély Anna és Bartha Csilla szerkesztésében 2024-ben jelent meg a *Többynyelvűség Magyarországon, Szociolingvisztikai vizsgálatok nemzetiségekről* című kötet a HUN–REN Nyelvtudományi Kutatóközpont gondozásában. A könyv létrejöttét *A nyelvi másság dimenziói: A kisebbségi nyelvek megőrzésének lehetőségei* című projekt (2001–2004) és a *Többynyelvűség Magyarországon – Összehasonlító szociolingvisztikai vizsgálatok hat nemzetiségről* című pályázat (2022–2024) keretében összetett és sokrétű tartalmi, valamint formai előkészületek előzték meg, amelyekről részletesebben olvashatunk a könyv bevezetőjében, illetve az első fejezetben. A könyv hiánypótlónak tekinthető, hiszen ezen kutatás eredményeiről összefoglaló mű még nem született, hasonló részletességű, a nemzetiségek életének nyelvi vonatkozásait bemutató mű sem látott még napvilágot.

A könyv – annak ellenére, hogy nem tárgyalja mind a 13 magyarországi nemzetiséget – párhuzamot mutat az 1990-es években a határon túli magyar kisebbségi közösségek helyzetét feltáró *A magyar nyelv a Kárpát-medencében a XX. század végén* könyvsorozattal, amely az ukrainai (Cserniczkó 1998), a jugoszláviai (Göncz 1999), a szlovákiai (Lanstyák 2000), az ausztriai, a szlovéniai (Szépfalusi et al. 2012), a horvátországi (Fancsaly et al. 2016) és a romániai (Péntek–Benő 2020) magyar kisebbségek nyelvi, társadalmi stb. viszonyait mutatta be. A kötetben megjelenő öt (valójában hat) nemzetiség egy-egy fejezetét a Bartha Csilla által írt *Egy országos többynyelvűségi összehasonlító vizsgálat elméleti és kutatómódszertani alapjai*, illetve a Borbély Anna tollából származó *Összehasonlító elemzések nemzeti közösségekben* fejezetek foglalják keretbe.

Az első fejezetben (11–53) a tárgyalt nemzetiségek (szlovák, német, szerb, román, roma) belső nyelvi és szociokulturális változatosságairól, illetve a kétnyelvűség alapvető helyi jellegzetességeiről, a változatosság és a kontaktusok lokális értelmezéseiről olvashatunk. Továbbá azokat a jellemzőket is feltárja ez a fejezet, amelyek a nyelvi tevékenységek átrendeződését jellemzik, illetve ezekhez a családi, a közösségi és az intézményes szintereken meglévő viszonyulásokat is meghatározzák. A kutatási eredmények bemutatása a közösségek kétnyelvűségének lényeges aspektusait (nyelvi gyakorlatok, nyelvi attitűdök, sztereotípiák, identitáskonstrukciók), a 2000-es évek eleji kutatás eredményeit és az azóta eltelt két évtizedes változásokat dolgozza fel.

A 2001 és 2004 között lezajlott empirikus kutatást a hatályos törvények alapján Magyarországon elfogadott 13 nemzetiség közül a román, a roma, a beás, a szerb, a szlovák és a német vonatkozásában végezték el. A kutatópontok kiválasztásakor figyelembe vették a településen élők számát, a nemzetiségi közösség

arányát, illetve azt, hogy a nemzetiségi közösség tagjainak jelentős része beszéli-e a nemzetiség nyelvét. Az adatgyűjtés interjú keretében alkalmazott kérdőíves módszerrel zajlott, ennek köszönhetően vizsgálhatóvá vált az adatközlők szubjektív nyelvi önértékelése, a bevallott nyelvtudása, az érintkező nyelvek funkcionális munkamegosztása, a beszédpartnertől, a helyzettől, a témától, a formalitástól függő nyelvi gyakorlatok mintáinak életkori csoportok szerinti eloszlása.

A fejezetben Bartha Csilla a két- és többnyelvűség fogalmának problémakörét is áttekinti. Végül összefoglalóan az alábbi fogalomhasználatot tartja elfogadottnak a nemzetiségek nyelvi helyzetének bemutatásakor a két- és többnyelvűséggel kapcsolatban: „A kétnyelvűség vagy többnyelvűség értelmezésünkben legátfogóbban két vagy több hangzó nyelv és/vagy jelnyelv erőforrásainak (benne nyelvváltozatainak) ismeretét és használatát jelenti. A két-/többnyelvűek olyan multikompetens, többnyelvű repertoárral rendelkező személyek, akik e hangzó- és/vagy jelnyelveket rendszeresen és változatosan használják szóban, írásban, jelelve, multimodálisan a mindennapjaik során, ahol a nyelvi tudás szintjei és funkciói átjárhatók és adaptív módon egészíthetik ki egymást. A mindennapi tévhiteket is eloszlatni képes megfogalmazásban: A kétnyelvűség vagy többnyelvűség két vagy több nyelv (nyelvváltozatokat is tartalmazó repertoárjának) váltakozó használatát takarja; két- vagy többnyelvű az a személy, aki két vagy több hangzó- és/vagy jelnyelvet tud és mindennapjai során rendszeresen (szóban és/vagy írásban, illetve jelelve) használ, miközben nem szükséges a két vagy a több nyelvet azonos/anyanyelvi szinten ismernie, így a nyelvek tudása egészében átfedheti, illetve részben kiegészítheti egymást” (16).

A szerző a továbbiakban a kétnyelvűség megítélésével, elfogadottságával, ennek nyugat-európai tudományos és mindennapi elképzeléseivel, a nyelvcsere folyamatát befolyásoló tényezőkkel foglalkozik. A nyelvcsere folyamatában a Fishman (1991) által megfogalmazott generációk közötti nyelvörökítés a nyelvmegtartás és akár a nyelvcsere visszafordításának egyik legfontosabb eszköze, amelyre több kutatás eredménye is rávilágít. A fiatalok idősektől eltérő elképzelése a nyelvismeretről, ennek fokáról mindenképpen a nyelvcsere veszélyére utalnak, akárcsak a szülők azon meggyőződése, hogy az anyanyelv feladása a legjobb a gyermekeik számára.

A második fejezetben (54–114) elsőként a cigány közösség történetéről, helyzetéről és a közösségben végzett kutatási eredményekről olvashatunk Orsós Anna tollából. Magyarországon legnagyobb nemzetiségként (becsült számuk 600-800 ezer fő) a cigány ma az egyetlen olyan honos kisebbség, amely nem rendelkezik anyaországgal. A magyarországi jogrendszerben egyenrangú 13 nemzetiségközül a cigányság szocioökonómiai státusza, iskolázottsága a többi nemzetiségét meg sem közelíti. Talán ezen tényezőknek köszönhető az, hogy a 2022-es népszámláson a becsült értékhez képest nagyon alacsony számban, 209 909-en vallották magukat cigány/roma nemzetiségűnek. A cigány nyelvet csupán 23 192 fő vallotta anyanyelvének. A cigány közösség nagyságához képest Magyarországon területileg nem képez homogén közösséget, javarészt községekben él, és három jól elkülöníthető kisebb csoport tagjaiként identifikálják önmagukat, de rendelkeznek egységes „mi, cigányok” öntudattal.

A magukat beásnak valló cigány közösség tagjai a 19. századig a vlachok földjén és Moldovában rabszolgák voltak, így a romani nyelv helyett a román nyelv archaikus változatait beszélik, de ennek ellenére nem tartják magukat románoknak. Ugyan az 1990-es években felvetődött a cigányság anyanyelvi oktatásának az elindítása, de hiányzott a beás írásbeliség, a tanításhoz szükséges minimális feltételek. A kezdeti problémák leküzdése ellenére sem nevezhető rózsásnak a helyzet, hiszen nagyon kevés az olyan közintézmény, ahol a beás anyanyelvű gyerekek találkozhatnak anyanyelvük írott változatával. Ebből fakadóan a beás közösség kétnyelvűsége nem jelenik meg a nyelvhasználati színtereken, hiszen a beások nyelvhasználata döntően a családi, baráti kommunikáció színterein zajlik.

A beás nyelv vizsgálatának terepe a Baranya vármegyei Mánfa települése, ahol a 2000-es évek eleji vizsgálat eredményei jól szemléltetik a beás nyelvhasználat összefüggését a nyelvhasználati színterekkel,

a végzettséggel, a nemmel, a korrallal. A mánfai beás szülők az elsődleges szocializációs térben csak beás nyelven kommunikálnak a gyermekükkel, majd miután belépnek a másodlagos szocializációs térbe, azonnal a magyar nyelv veszi át a domináns szerepet. A nők az édesanyjukkal való kommunikációban főként beásul beszélnek, és az iskoláskor előtt gyermekeikkel is inkább a beás nyelvet használják, míg beiskolázás után már inkább a magyart. Tehát a nők gyermekeikkel már kevésbé, az unokáikkal nagyszülőként jóval többet beszélnek beásul. A férfiak nyelvválasztásukban csak a testvérekkel használják következetesen a beás nyelvet. A beás férfiak számára az életkor előrehaladtával egyre nagyobb problémát jelent, hogy anyanyelvükön csak nagyon kevés emberrel tudnak kommunikálni.

2022-ben Orsós Anna nyomán követő vizsgálatot végzett a településen. A vizsgálat eredményei igazolták, hogy a mánfai beás–magyar kétnyelvűséget intenzív változás jellemezte, amelynek keretében a beás nyelv használata különösen a fiatal korosztály körében a magyar nyelvre cserélődött. Vagyis a beás közösség jelenleg a nyelvcsere folyamatát éli át. A két évtizeddel korábbi legstabilabb családi nyelvhasználati szintéren is mára a gyermekekkel való kommunikáció alapvető nyelve a magyar lett. Különösen a vegyes házasságokban szorult ki a beás nyelv a mindennapi kommunikációból.

A harmadik fejezetben (115–183) Erb Mária a magyarországi német nemzetiség helyzetébe nyújt betekintést. A magyarországi németiség történetének összefoglalásában a szerző rámutat arra, hogy sváb etnonimából ered a hazai német nyelvjárások összefoglaló megnevezése is, a sváb(ul). A vizsgált település a Komárom-Esztergom vármegyei Tarján, ahol a lakosság harmada tartja magát német nemzetiségűnek. A 2000-es évek elején elvégzett vizsgálatok eredményei alapján a német nyelv jelen van ugyan a családok nyelvhasználatában, de a magyar nyelv használata a családon belüli kommunikációban is túlsúlyba került. A német nyelv használata generációnként eltérést mutat, hiszen a családra vonatkozó nyelvválasztás összesített adatai alapján a nagyszülőknél a legmagasabb, illetve a gyerekeknél a legalacsonyabb mértékű a német nyelv-használat. Az elsődleges szocializációban a német nyelv használata még jelentősnek mondható, viszont a másodlagos szocializációban már egyértelműen a magyar nyelv a domináns. A családon kívüli nyelvhasználatban még szembetűnőbb a német nyelv kiszorulása a mindennapi kommunikációból. Az „intrapersonális” nyelvhasználatban – amely alatt a káromkodást, az álmodást, a pénzsámolást és az imádkozást vizsgálták –, a legkisebb a német nyelv aránya.

A német nemzetiség esetében a nyomán követő vizsgálat helyett a bekövetkezett változásokat a vizsgálat óta eltelt időben megvalósult két népszámlálás nemzetiségi adatainak, illetve a nyelvi, szemiotikai tájképnek a bemutatásával, az oktatási és nevelési intézmények és ezek rendezvényeinek közösségmegtartó jelentőségét hangsúlyozva elemzi a szerző. A fejezet utolsó részében személyes zárógondolataiban Erb Mária hangsúlyozza, hogy megindult egy pozitív irányú változás, hiszen személyes tapasztalata alapján gyakoribb a német szó Tarjánban, mint húsz évvel ezelőtt. Leszögezi azonban: az is jó lenne, ha a német nyelv elsajátításában a fiatalok nemcsak a munkaerőpiaci konvertálhatóságot látnák, hanem identitásuk egyik fontos, ha nem a legfőbb elemét.

Borbély Anna a magyarországi román nemzeti kisebbség helyzetét tárja fel a negyedik fejezetben (184–245). A szerző a román nyelv részletes tudományos bemutatásával indítja a fejezetet, amely betekintést nyújt a román nyelv történeti fejlődésébe, jellegzetességeibe. Az ezredforduló elején elvégzett kutatás helyszíne Kétegyháza volt, ahol a román–magyar nyelvcsere a folyamat közbülső szakaszában van, és a román nemzetiség aránya napjainkban mindösszesen a lakosság 15%-a. A település nyelvi tájképében megtalálható a román nyelv, amely főként a hivatalok névtábláin, az emlékhelyek feliratain és az emléktáblákon jelenik meg, de például az utcaneveknél már nem. Ezeket jól szemléltetik a fejezetben közölt fényképek is. A nyelvi gyakorlatokat illetően számos szituációban mutatható ki összefüggés az életkor vonatkozásában. A nyelvhasználati szinterek részletes bemutatását is elvégzi a fejezet ezen része. A markáns változásra maga a szerző hívja fel a figyelmet: „A kétnyelvű gyakorlatban történő változás folyamata a magyar nyelv fokozatos térnyerését

mutatja. A családban vizsgált nyolc szituáció közül hat esetében a kétnyelvű gyakorlat életkori csoportonként nagymértékben eltér egymástól, tehát a változás folyamata – a vizsgálat időpontjához viszonyítva – zajlik. Ez a változás az egész közösségre vonatkozik, hiszen mindhárom életkori csoport érintve van benne” (212).

2021-ben Kétegyházában is megtörtént a nyomon követő vizsgálat, amelynek főbb eredményei a következők: „A kutatás adatai nem utalnak arra, hogy ebben a folyamatban a román–magyar kétnyelvűség stabilizálódna, miközben a fenntartható kétnyelvűség egyéni szinten vizsgálható és kimutatható. A kétnyelvű gyakorlatok közösségi szintű háttérbe szorulásával párhuzamosan a nemzetiségi létnek egy felülről jövő, egyéb formában történő közösségi fenntartása valósul meg a nemzetiségi önkormányzat, az ortodox egyház, a nemzetiségi óvoda, iskola, kulturális egyesületek támogatásával. A román–magyar kétnyelvűség és a román nyelv az intézmények, óvoda, iskola, templom; az ünnepek, szertartások nyelvi gyakorlataiban jelenik meg...” (233).

Az ötödik fejezetben (246–282) Tücsök Dorottya a magyarországi szerb nemzetiséget mutatja be. A magyarországi szerbek történetét, letelepedését, demográfiai helyzetét a fejezet elején találjuk meg. A 2022-es census szerint Magyarországon 8000-nél is több szerb nemzetiségű él, a szerb nyelvet anyanyelvének 4249 fő vallotta. Az erős szerb öntudat nagyban köszönhető az anyaországgal való szoros kapcsolattartásnak, illetve a Szerb Kisebbségi Önkormányzatnak, amely Budapest 17 kerületében, illetve 27 településen van jelen. Az önkormányzat szerepe rendkívül fontos az érdekvédelmi képviselő, a közösségi aktivizmus, a jogérvényesítés szempontjából, segítségével működhet a saját fenntartású intézményi hálózat is. Az oktatás mellett meghatározó számukra a művészet, a kultúra ápolása is, hiszen többek között saját nemzetiségi színházuk is van. A tudomány, az oktatás-kutatás szempontjából kiemelendő a budapesti Szerb Intézet szerepe.

A 2001-ben végzett kutatás Pomáz szerb közösségének a helyzetét mutatja be. A településen már a 17. század végétől szerb templom tornya magasodott, ez pedig jelentős közösségre utal. A 2022-es census szerint Pomázon a lakosság mindössze 0,1%-a vallotta magát szerb nemzetiségűnek. A nyelvi gyakorlatok, a nyelvválasztás tekintetében a pomázi szerbek a legnagyobb arányban a pappal és a tanárral beszélnek szerbül. A vallás nagyon fontos nyelvmegtartó tényező a szerb nemzetiség szempontjából. Úgy tűnik, hogy a nyelvhasználatban mutatkozó generációs változás ellenére a pomázi szerbek közösségében a család képes nyelvmegtartó funkciót betölteni, és ez lassítja a közösségnek a nyelvcserre végpontja felé haladását. Az automatikus nyelvhasználati színtéren az ima szerb nyelvűsége megkérdőjelezhetetlen, a számolásnál megoszlik a két nyelv használata, a káromkodás zömében már csak magyarul történik. A formálisabb és a formális nyelvhasználati színtereken is lehetőség nyílik a szerb használatára, igaz, jóval kisebb arányban, mint az informális tereken.

A szerző szemléletesen bemutatja a közösségi kapcsolatok, az összejövetelek, az életkor nyelvválasztásban betöltött szerepét, a nyelvtudást és a szubjektív vélekedéseket a nyelvekről. Az eredmények alapján elmondható, hogy a pomázi közösségben a nyelvválasztás kiegyenlített a mindennapi szituációkban, a válaszadók nemzetiségi identitásukat erősen őrzik, pozitív attitűdöket fogalmaznak meg nemzetiségi nyelvváltozatukkal kapcsolatban. A nyelvi asszimiláció tekintetében a nyelvcserre végpontja felé csak lassú ütemű elmozdulás mutatható ki.

A Magyarországon élő szlovák nemzetiség helyzetének bemutatását Tuska Tünde tollából a könyv hatodik fejezetében olvashatjuk (283–342). Szlovákok a mai Magyarország területén a 17. század végétől élnek. Az 1980-as évek végére a magyarországi szlovákok asszimilációja felerősödött, de a rendszerváltás időszakában több kedvező jelenséget is lehetett tapasztalni ebben a vonatkozásban. A szlovák nemzetiségűek területileg több mint száz településen vannak jelen, szétszórtan főként Békés, Komárom-Esztergom és Pest vármegyékben. A magyarországi szlovákok esetében a helyi nyelvjárást már csak az idősebb generáció használja, míg a középgeneráció csak érti, s a fiatalok pedig a sztenderd szlovák nyelvet az iskolában

sajátítják el. Az anyanyelv átörökítésében nagy szerepe van az óvoda és az iskola intézményének, de emellett a munkahelyen is sokan használják a szlovák nyelvet, míg a magánszférában a magyar nyelv uralkodó volta csak az utóbbi időben kezd a szlovák–magyar kétnyelvűség felé elmozdulni.

A 2022-es népszámlálási adatok szerint 29 647 fő vallotta magát szlovák nemzetiségűnek, amelyből 10 123-an a szlovák nyelvet vallották anyanyelvüknek. Az oktatási rendszerükben több két tannyelvű általános iskola, egy két tannyelvű gimnázium, 25 nyelvoktató iskola és 40 óvoda biztosítja a szlovák nyelv elsajátítását. A végzős diákok három felsőoktatási intézményben folytathatják tanulmányaikat, ahol szlovák nyelvet, irodalmat és kultúrát tanulhatnak, vagy részt vehetnek szlovák szakos pedagógusképzésben.

Az Országos Szlovák Önkormányzat tevékenységének is köszönhetően a szlovák nemzetiség kulturális élete vidéken és a fővárosban egyaránt jelentősen megnövekedett. Minden településen éves rendszerességgel tartanak valamilyen nagyszabású kulturális rendezvényt, a képviselőtestületek támogatják a helyi szlovák oktatást, az anyanyelvi hitéletet, a népi együttesek működését, falunapokat, fesztiválokat szerveznek, kiadványokat, folyóiratokat adnak ki. Újabban pedig az önkormányzatok intézményeket is fenntartanak, ezek főként falumúzeumok, néprajzi gyűjtemények, de néhol már az iskolákat is átvették. Ez az önkormányzati rendszer nagyban hozzájárult a szlovák öntudat megerősödéséhez, a szlovák nyelvhasználat térnyeréséhez.

A szlovák kisebbség 2001. évi kutatópontja Tótkomlós település volt, ahol a 2022-es census alapján 654 fő vallotta magát szlovák nemzetiségűnek, a szlovák nyelvet pedig 303 fő tartotta anyanyelvének. Az egyházi élet tekintetében fontos, hogy a település evangélikus lelkésze beszél szlovákul, van szlovák nyelvű istentisztelet is, hiszen a megkérdezettek 96%-a evangélikus vallású. A megkérdezettek 88%-a otthon sajátította el a szlovák nyelvet, vagyis a nyelvjárási változatot beszéli. A szlovák nemzetiségnél a nyelvhasználat esetében szintén befolyásoló tényező az életkor. A szlovák nyelv az informális nyelvhasználati színtereken jelentős használatban van, míg a formális nyelvhasználati színtereken erősen hátrányba kerül. A szerzők részletesen bemutatják a megkérdezettek nyelvtudását, szubjektív vélekedését a nyelvekről, továbbá a nyelvi, kulturális attitűdöket, az etnikai identitást. Ezekbe mélyebb betekintést a hatodik fejezet vonatkozó részei nyújtanak. A 2000-es évek elején elvégzett vizsgálathoz képest két évtizeddel később a tótkomlói szlovák közösség nyelvhasználatára az ellentmondásos helyzet, az ellentétes irányú mozgás, az egyidejű fejlődés és visszafejlődés a jellemző. Szlovákul egyre gyakrabban kommunikálnak a közösségi szférában, ugyanakkor egyes nyelvhasználati színterekről a szlovák nyelv szinte teljesen kizorult.

A fejezet utolsó részében Tótkomlós nyelvi tájképébe és azon keresztül a helyi közösség nyelvi viszonyaiba tekinthetünk be. „Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a nyelvcsere lassító, a nyelvmegőrzést segítő tényezők között napjainkban Tótkomlóson is a hatalmi-politikai-ideológiai viszonyoknak, bennük a nyelvpolitikának/nyelvi tervezésnek (language planning) van a legnagyobb szerepe. [...] Az országoshoz hasonló, tótkomlói ambivalens szlovák nyelvi fejlődési tendencia bizonyítja, hogy kedvező hazai, valamint anyaországi politikai döntésekkel, nemzetiségbarát környezettel az érintettek aktív szerepvállalásával a nemzetiségek nyelvhasználatának a fejlődését, s ezzel a nemzetiségi nyelvek fennmaradását is elő lehet segíteni. A társadalmi funkciók és feladatok bővülésével a nyelv tovább rétegződik, s az új funkciók szerint új nyelvi rétegek jönnek létre. Ilyen új terület Tótkomlóson a szlovák nyelv vizuális használatának látványos bővülése, mely növeli a szlovák nyelv – és ezen keresztül a tótkomlói szlovák beszélőközösség – presztízsét, segítve ezzel a nyelvmegtartást” – írják a szerzők (332–333).

A hetedik fejezet, amelynek szerzője Borbély Anna, *A nyelvi másság dimenziói: A kisebbségi nyelvek megőrzésének lehetőségei* című projekt keretében elvégzett kutatásban részt vevő hat nemzetiségtől nyert adatok összehasonlítását szemlélteti (343–395). Az elemzés a nyelvi gyakorlatokat, a kétnyelvűséget és a nyelvi vélekedéseket veszi górcső alá a nemzetiségek adatainak összehasonlításával. Ezen összehasonlító vizsgálatok részletei a fejezet és egyben a könyv zárógondolatának idézésével ajánlhatók: „Összefoglalva



a nemzetiségek nyelvi gyakorlatairól, kétnyelvűségéről, nyelvi tájképéről szóló fejezetet és egyben a jelen kötetet is, megállapítható, hogy a nemzetiségi törvényben foglaltak bár nem teljes körűen, de hatékonyan fejtik ki pozitív hatásukat a nemzetiségek kulturális életére. A nemzetiségeknek eltérő nyelvi, kulturális, történelmi, gazdasági jegyei vannak, amelyek által a nemzetiségek – tagjaik kreativitása és vitalitása segítségével – erősödnek. A jelen kötet is azt célozta, hogy kiderüljön, a nemzetiségek erőssége sokféleségükben mutatkozik meg” (386).

A hiánypótló kötetet nemcsak a szociolingvisztika kutatóinak ajánlom, hanem a pedagógusképzés oktatóinak, hallgatóinak és az oktatási szakembereknek is. Hasznos olvasmány lehet mindenkinek, aki érdeklődik a magyarországi nemzetiségek élete és kultúrája iránt.

### Irodalom

- Csernicskó István 1998. *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Osiris Kiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely. Budapest. <https://real.mtak.hu/19610/1/AMagyarNyelvUkrajnaban1998.pdf> (2024. november 23.)
- Fancsaly Éva – Gúti Erika – Kontra Miklós – Molnár Ljubić Mónika – Oszkó Beatrix – Siklósi Beáta – Žagar Szentesi Orsolya 2016. *A magyar nyelv Horvátországban*. Gondolat Kiadó – Media Hungarica Művelődési és Tájékoztatási Intézet. Budapest–Eszék. [https://real.mtak.hu/50401/1/Kontra\\_5\\_nyomdanak.pdf](https://real.mtak.hu/50401/1/Kontra_5_nyomdanak.pdf) (2024. november 23.)
- Fishman, Joshua A. 1991. *Reversing language shift: Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages*. Vol. 76. Clevedon, Multilingual Matters. <https://doi.org/10.2307/330061>
- Göncz Lajos 1999. *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban)*. Osiris Kiadó – Fórum Könyvkiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely. Budapest–Újvidék. <https://real.mtak.hu/24410/1/AMagyarNyelvJugoszlaviaban1999.pdf> (2024. november 23.)
- Lanstyák István 2000. *A magyar nyelv Szlovákiában*. Osiris Kiadó–Kalligram Könyvkiadó–MTA Kisebbségkutató Műhely. Budapest–Pozsony <https://real.mtak.hu/24413/1/AMagyarNyelvSzlovakiaban2000.pdf> (2024. november 23.)
- Péntek János – Benő Attila 2020. *A magyar nyelv Romániában (Erdélyben)*. Erdélyi Múzeum-Egyesület – Gondolat Kiadó. Kolozsvár–Budapest <https://real-eod.mtak.hu/9703/1/AMagyarNyelvRomaniaban.pdf> (2024. november 23.)
- Szépfa István – Vörös Ottó – Beregszászi Anikó – Kontra Miklós 2012. *A magyar nyelv Ausztriában és Szlovéniában*. Gondolat Kiadó – Imre Samu Nyelvi Intézet – Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Budapest–Alsóőr–Lendva. [https://real.mtak.hu/22493/1/Kontra\\_nyomdanak.pdf](https://real.mtak.hu/22493/1/Kontra_nyomdanak.pdf) (2024. november 23.)

#### Karmacs, Zoltán: Linguistic overview of national minorities in Hungary

**Kulcsszók:** nyelvtudomány, szociolingvisztika, magyarországi nemzetiségek, többnyelvűség, nyelvi helyzetkép

**Keywords:** linguistics, sociolinguistics, national minorities in Hungary, multilingualism, linguistic situation overview

### Az írás szerzőjéről

*Karmacsi Zoltán*

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, Ukrajna; Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger, Magyarország

karmacsi.zoltan[kukac]kmf.org.ua

<https://orcid.org/0000-0002-1483-9750>